

האדמו"ר מהאלמין רבי שלום יהודה גראס שליט"א חיבר למעלה מאלף ספרים על כל מקצועות התורה

ספר מצות התוכחה כהלכתה

בו מורה הוראות ומדריך הדרכות לקיום מצות התוכחה

ילקוט גדול המקיף כל דיני תוכחה ערכה וגודל תועלתה, דברי התעוררות בוערים כלפיך אש - לאדמו"רים, רבנים, דינים, ראשי ישיבות, מגידים, דרשנים, נשיאי מוסדות, מנהלים, מלמדים, ולכל יהודי ויהודי - חובתן ואחריותן כלפי הציבור וכלל ישראל ואלפי אלפים ורבבות רבבות זכיות שביכלתן לרכוש בקלות מידי יום ביומו. מלוקט מש"ס בבלי וירושלמי, ת"כ, ספרי ספרא, מדרשים, ילקוט ווה"ק, ראשונים ואחרונים, רמב"ם, שו"ע ופוסקים, וספרי שו"ת, מפרשי התורה, ספרי יראים ומוסר חסידות ועוד.

אור הזוהר 339 * אלול תשע"ג

הכשרות בישראל אנציקלופדיה למלחמת השחיטה חלק כ

בו יבוא המלחמות הגדולות של הצדיקים בכל הדורות נגד השוחטים הקלים שהכשילו את הכלל ישראל בנבילות וטרפויות

חלק ב

מפעל הזוהר העולמי טל: 0527651911

כי העמידו גברי רב רבני בחריקוהו והיינו ירישך בקרירא ורישא דרישיך בחמימי (שבת נה.), ומ"מ קרירי איכא, וכל זה בחלק חוקים ומצות, עכ"ל. (שו"ת חת"ס חו"מ סימן קע"ז)

ח

ואם תאמר מה לפחותי ערך כמונו לעסוק בתוכחות, הלא ישיבו נגדינו טול קורה מבין עיניך, אך אין זו תשובה מספקת מפני שבספינה אחת יחדיו אנו נוסעים, מאחר שאם לא נמחה ניתפס בעוונות הדור, ולהציל נפשינו אנו צריכים וחיביים, וכמו שכתב החפץ חיים בספר גדר עולם וז"ל:

והנה ידוע כי יש על כל איש מישראל מ"ע מן התורה להוכיח בעמיתו כשנשכלים באיזה איסור כמו שנאמר הוכח תוכיח וגו', ועל ידי זה שמוכיחו הוא מציל את עצמו שלא יתפס באותו חטא, דכשם שנפרע הקב"ה מעושי העוון כך נפרע מאלה שהיה בידם למחות ולא מיחו (שבת נד:) מי שיש בידו למחות באנשי עירו ולא מיחה נתפס עבורם, ומי שהיה בידו למחות באנשי ביתו ולא מיחה נתפס בעון אנשי ביתו. וגם ידוע דכל איסור שנעשה בפרהסיא הוא חמור הרבה יותר מבצנעא, שנקרא מחלל ש"ש בפרהסיא, ואז גם חיוב ההוכחה גדול ביותר שלא יאמרו הותר מצותיו של הקב"ה, ועל כן גם במנהג הרע הזה שעוברים בפרהסיא על עוונות חמורות כחילול שבת, טהרת המשפחה וכדומה, כל איש שיראת השם נגע בלבבו חלילה לו לשתוק ושללא למחות בזה, ומי שיכולת בידו למנוע ולא מנע הלא יתפס גם הוא בחומר העוון, וכנ"ל. וכדאיתא כעין זה ג"כ בויקרא רבה (ד ה) [על הפסוק (ירמי' נ יז) שה פזורה ישראל]. ישראל נמשלו לשה, מה דרכו של שה לוקה באחד מאיבריו וכולם מרגישים [היינו כל הצאן, דדרכם להמשך זה אחר זה וכשאחת לוקה באבריה ופסקה מליך עוד, כולם יעמדו באותו מקום], אף ישראל אחד חטא וכולם נענשים.

וכן תני רשב"י משל לבני אדם שהיו יושבים בספינה נטל אחד מהם קודח והתחיל וקדח תחתיו, אמרו לו חבריו למה אתה עושה כן, אמר להם מה איכפת לכם לא תחתי אני קודח, אמרו לו מפני שאתה מציף את הספינה וכו'. ע"כ.

ט

הרי את נפשינו אנו תובעים ורוצים להציל וכן את נפשות בני ביתינו היקרים לנו שאנו חסים עליהם בנפשנו להצילן,

ז

ואין לומר שלום עלי נפשי מאחר ובכל עיר ועדה יש ב"ד שנתמנו על ידי הקהל, ולכן אין החיוב מוטל על כל ישראל, ובפרט במקומות שיש רבנים ראשי הקהל אל נאמר שעליהם מוטל הדבר, כי על כל אדם מישראל החיוב למחות ולפגוע בעוברי עבירה, ואסור להעלים עין מעוברי עבירה, דדבר זה מוטל על כל ישראל, ובית דין שליחותם דכל ישראל עבדי ועל ידי זה נפטרו כל אחד ואחד מלהשגיח, אבל כשאין בית דין עושה שליחותם דישראל, שוב חלה החובה בזה על כל אחד מישראל כמ"ש החת"ס בתשובותיו וז"ל:

וקיום חוקים ומצות כל ישראל ערבים זה בזה, ונכנס מי שאינו מוחה ויש בידו למחות בכלל אשר לא יקים את דברי תורה הזאת, כפי' רמב"ן פ' תבוא עפ"י ספרי, ומ"ש אשר לא יקים זה ב"ד שלמטה, לאו דוקא ב"ד אלא כל אדם מישראל קטן וגדול שם הוא, אם יש בידו לעשות, וכתוב (ויקרא כ ד) ואם העלם יעלימו עם הארץ בתתו מזרעו למולך, משמע שהיה על עם הארץ שלא יעלימו, וע"ה איננו ב"ד, כדמוכח בפ' חטאות (ויקרא ד) דעם הארץ בעשותה (פס' כז) היינו הדיוט, וב"ד היינו עיני העדה (פס' יג), וא"כ על כל עם הארץ הטיל הכתוב שלא יעלימו, ומדכתב אחר כך (שם כ ה) 'וזהכרתיו אותו' למעט כל עולם, ש"מ שהיה להם ג"כ בכרת כמותו אלא שמיעט הכתוב והיקל עונשם מכרת, חוץ מעונש שבועות שוא דחמיר טפי, ויש עיון בדבר קצת מש"ס פ' שבועות הדיינים, מ"מ אמת נכון שאין בין ב"ד ובין כל שום איש מישראל שיכול למחות ולפגוע בעוברי עבירה ולא כלום, ואפילו תלמיד לפני רבו לא מיקרי אפקרותא לפגוע בהם ולהכות באגרוף רשע עד שתצא נפשו, כנחמיה בן חכליה ואכם ואמרטם (נחמיה יג כה) ואומרה יד אשלח בכם (שם פס' כא), וב"ד שהזכירו בכל מקום לישנא בעלמא הוא, ואורחא דמלתא שיש כח בידם, כמו קטן אוכל נבילות ב"ד מצווין להפרישו, וכמו במילה ב"ד מצווים למולו, ורמב"ם ס"ל בס' המצות אפי' דרבנן מן התורה ניהו מלא תסור, על כן פסק אפי' באיסור דרבנן ככה, כמ"ש פ"ו מהל' חמץ ומצה באוכל מצה בערב פסח (ועי' תי"ט נזיר פ"ז משנה ג'). ודברי ח"י ר"ן (חולין קל"ב) תמוהים שכתב שיעור ההכאה ל"ט כמלקות דאורייתא, והוא תימא. נחזור להנ"ל דדבר זה מוטל על כל ישראל, וב"ד שליחותיהו דכל ישראל עבדי שנתמנו שלוחא דישראל, ועל ידי זה נפטרו כל אחד ואחד מלהשגיח

להרבות כבוד שמים ולהרחיב גבולי הקדושה, כדי לעשות נחת רוח לבוראינו, שזה תכלית ומטרת יצירת האדם בעולם הזה.

יג

והנה ידעתי גם ידעתי מן ערכי כי אין אני ראוי לעמוד במקום גדולים להוכיח במוסר תוכחת, ורבים יאמרו לנפשי אין כוונתו לשם שמים אלא לכבוד עצמו הוא דורש לקנות לו שם, על כן אציג לפניך משל נכבד שראיתי בספה"ק "אור לישירים" בשם הרב מו"ה יואל מוכיח זצ"ל, דהנה מנהג ישראל תורה הוא, שנוסעים מוכיחים מעיר לעיר להוכיח את ישראל, ורבים מהמון עם טועים ואין שומעים לדבריהם, מפני שהם לוקחים ממון בשביל הדרשה, ואומרים שתוכחתם אינו אלא קרדום לחפור בה ואין כוונתם לש"ש, ונשא עליהם משלו ויאמר, כי בעיר אחת קטנה, שלא היא להם בתי אבני גזית כי אם בתי עצי היער, והגגות מכוסים בתבן, והיא שם איש ואשתו שהיו דרים בעליה תחת הגג.

פעם אחת בלילה הלכה האשה לישן ועדיין היא בעלה נייעור, והיא לו נר דלוק וטרם יכבה הנר גם הוא הלך לישן והניח הנר דלוק, צעקה אליו אשתו אולי חס ושלום יפול נייעור אחד מהנר ותשרף כל הבית כולו, עודה מדברת עמו בא שומר העיר והכריז להזהיר העם להשגיח על האש והנרות שלא תגרורם לידי שריפה חס ושלום, אמרה האשה לבעלה, שמע נא וראה מה שהשומר מכריז להשגיח על הנר שלא יגרורם לידי סכנה, והוא השיב לה, שוטה שבעולם, וכי סבורה את שבלב שלם הכריז השומר כן, הלא אני יודע שאינו מכריז אלא בשביל שהקהל נותנים לו ממון שיכריז כן, ואילו היו נותנים לו ממון שיכריז שיציתו העיר גם כן היא מכריז, על כן אין אני פונה לדבר כלל, והלך לישן והניח הנר דלוק, וכאשר פתרה כן היא ונפל הנר על השולחן ונדלק כל הבית ונעשה שריפה גדולה, וכמעט נשרף כל העיר ובקושי גדול הציל את נפשו ונפש אשתו ולא נשאר להם כי אם גווייתם.

ראו נא השוטה הזה, שבשביל שהשומר לא הכריז בלב שלם, לא רצה לשמוע לדבריו והניח לשרוף את ביתו באש, כך הדבר הזה שהמוכיח מזהיר את העם, שיעזבו מעשיהם הרעים דאם לא כן יפלו בגיהנם אשר שם ישרפו את גווייתיהם כמו שכתוב (מלאכי ג יט) "הנה היום בא בוער כתנור" וגו', והשוטים ידמו בשביל שהמוכיח אינו מוכיח לשם שמים אין נותנים לב לדבריו עד שבאה השריפה עליהם, הלא אין לך שטות גדול מזה, עכת"ד ודפח"ח.

יד

החיוב עלינו בזה בכל מיני דרכים לסבב ולילך בכל העיירות להוכיח וללמד את העם דעת ה'. ראה מה שכתב בזה הגה"ק רבי הילל מקאלאמיא זי"ע בהתנצלות (בתחילת הספר) משכיל אל דל, וז"ל שם:

... **הנה** אמרו חז"ל (שבת נה). אמרה מידת הדין לפני הקב"ה רבש"ע מה נשתנו אלו מאלו. אמר לה הללו צדיקים גמורים והללו רשעים גמורים. אמרה לפניו, רבש"ע היה בידם למחות ולא מיחו. אמר לה גלוי וידוע לפני שאם מיחו בהם לא יקבלו מהם. אמרה לפניו, רבש"ע אם לפניך גלוי להם מי גלוי, [וכו'] וכתוב (יחזקאל טו) ויחלו באנשים הזקנים, תני רב יוסף אלו בני אדם שמקיימים את התורה כולה מא' ועד תי"ו.

ועיין במדרש (ילקו"ש שופטים רמז ס"ח) וז"ל: "וכל מי שסיפק בידו למחות ואינו מוחה להחזיר ישראל למוטב, כל

האם במצב כזה שטובעים בספינה בלב ים בגלל שהזולת קודם בזה חור שיין בכלל לומר שמפאת פחיתת ערכינו אין אנו חייבים להתקומם נגדו, רק נעמוד מנגד בלי מעש, הלא פתי הוא זה שאומר כן או אפילו חושב כן.

י

ועוד י"ל דשמעתי בשם הרה"ק מוה"ר צבי הירש מרודניק זצ"ל בעת שכמה מכת המתחדשים רצו לייסד ברודניק בית ספר לפי רוח הזמן, ונודע לו הדבר ברגע האחרונה קודם שנסע אז לדרכו, ועלה על הבימה וישא משלו ויאמר, איש עני ונבזה עבר פעם במסע נדודיו דרך עיירה אחת וראה כי פרצה אש ואחזה בבית אחד, וירא כי אנשים עומדים שם בשלוות נפש ואינם מתעוררים להזעיק את אנשי העיר להציל את עצמם, ויחשוב בלבו אם יפתח פיו ויצעק להודיע לאנשי העיר על דבר שריפה הלא ילעיגו לי, מה לך שפל ונבזה בעסק השריפה, היש לך חלק ונחלה בעיר הזאת, ושוב החליט בדעתו יעבור עלי מה, אש בוער והאנשים בחזקת סכנה לא אוכל לעבור על כך בשקט, והתחיל לקרא בקול לעורר אנשי העיר מתרדמתם, וסיים כ"ק אאמו"ר בלבת קדשו, יהודים יקרים אש בוער הצילו את נפשותיכם - ואכן חפץ ה' בידו הצליח לבטל מזימות אנשי רשע.

יא

חייבים להכנס במחלוקת כדי למחות בידי עוברי עבירה

מזה"ר חגי"ז בספרו אלה המצות מצוה תקמ"ז וז"ל:

מצוה על כל יחיד ויחיד להוכיח את חברו, אפילו קטן לגדול שרואה בו דבר שאינו הגון, חובה עלינו להסיר המכשול מלפניו, כי הוא ג"כ תחת סוג לאו שבכללות דלפני עור לא לתן מכשול וכו' (ויקרא יט יד), דכל מחלוקת ופירוד שהוא לשם שמים ולמחות בידי עוברי עבירה, אין זהו נקרא בעל מחלוקת, כאשר דמו ההמוניים הבהמיים אשר דרך ה' לא ידעו, ואת הישרה יעקשו, ובכל עת וזמן שרוצים ללכת בשרירות לבם הרע תפסו להם הדרך שדרכו בו אנשי הענות, להכות בלשונם את הבא להועיל להם ולהסיר המכשול מפניהם ואומרים עליו שהוא בעל מחלוקת, ושהוא עובר ומתעבר על ריב לא לו וכו', וידעתי גם ידעתי מהיכן נשתרבו ונסתבך טעות זה, בין שהם מחשבים שהם מבינים בכונת דבריו וכו', ולכן לכל פרט היוצא מכללן ורובן של ישראל אין לחוש אליו, דאפשר אם נחקור נמצא מי אביהם אפשר עדיין המה משארית הפליטה מהערב רב אשר תמיד היו לאבן נגף לבני ישראל וכו', וענין מכשול החטאים בנפשותם כתיב (דברים יג ו) ובערת הרע מקרבך, ודע לך כי נפשי הצלתי, והוא ברחמיו יעביר גילולים מן הארץ וכו'. ויתמו חטאים מן הארץ, ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ, עכ"ל.

יב

וכן הוא הדבר בנידון דידן דברחובות העיר נושבים כל הרוחות הרעות והכל מקולקל ומושחת, אש בוער לעינינו, הפרוץ מרובה על העומד רחמנא ליצלן, כל חלקה טובה נשחת לאור היום, אוי לנו שכך נפלה בחלקינו, ולעינינו שכך רואות, האם כעת הוא הזמן לערוך חשבונות כגון אלו האם אנו פחותי ערך או ראויים אנו להוכיח בשער, אדרבא בזמן שהאש יוקד הקטן יאמר גדול אני, והחלש יאמר גבור אני, העיקר הוא בשעה זו

והדרך הזה הוא אם חננו ה' בשמץ דעה והשכל ובקצת לשון למודים, מחויב הוא לשמוע להתנא שהזהיר ואמר (אבות פ"ב מ"ח) "אל תחזיק טובה לעצמך", אלא לעשות כמו שאמר (שם פ"א מ"ו) "קנה לך חבר", וקנה תהיה לך חבר שיהיו כל דבריו מה שחוננו השם כתוב בעט ברזל ועופרת. ואז רמיא עליו לעשות כל מה שביכולתו, אם אי אפשר בענין אחר אפילו לחזור על פתחי נדיבים לשאול עזר, שיהי יכול להדפיסו ולשלחו על פני חוצות, כדי שיהי נקי מקללות "ארור אשר לא יקים את דברי התורה" הזאת (דברים כו כו). ומאזהרות יחזקאל (ג יז) "צופה נתתיך ואתה לא הזהרת וכו', ומקושיות הב"ח, שהרי לסבב עיירות באופן זה ולהדריך ולהוכיח, כבר כלה ואבד תירוץ הנ"ל.

חיוב הערבות והתוכחה הוא על כל איש ישראל, בין עניים ובין עשירים ומפני האונס רחמנא פטריה רק עד כמה שאפשר ובידו לעשות. מי בדיבור מי במעשה, וגם מה שאין סיפק בידו להגיע לכל ישראל עכ"פ במה שבאפשרות לכל אחד הוא מחויב לפעול ולעשות כפי יכולתו, ובאם אינו משתדל בזה לתרום חלקו אינו נקי לביתו מן הערבות, וכעת בזמנינו שקיים אפשרות להגיע לכל יהודי בספרים ערוכים הרי הוא בידו, ורק הבעיה היא ההוצאות של ממון, על זה בוודאי מי שממון בידו עליו רמיא החיוב להשתדל שיצא הדבר לפועל, והוא לא נפטר מחיוב זה עד שיוציא ההוצאות על הדפסת הספרים ושליחתם על פני תבל, ואדרבא אנו מזכים את העשירים בזה שאנו מציעים עצם העצה של הדפסת הספרים, ואם ישאו בעול ההוצאות הרי אנו עושים מלאכתם כדי לפוטרים מהעונשים החמורים החלים על מי שבידו...

טז

ובעצם הדבר של עריכת ספרים והפצתם בעולם כבר הקדמנו בזה אבי אומתנו אברהם ע"ה, בקרבתו את הבריות תחת כנפי השכינה, וכלשון הרמב"ם (פ"א מה' עכו"ם הלכה ג) וז"ל:

... והתחיל לעמוד ולקרוא בקול גדול לכל העולם ולהודיעם שיש שם אלוה אחד לכל העולם ולו ראוי לעבוד, והיה מהלך וקורא ומקבץ העם מעיר לעיר וממלכה לממלכה עד שהגיע לארץ כנען, והוא קורא שנאמר (בראשית כא לג) ויקרא שם בשם ד' אל עולם, וכיון שהי' העם מתקבצים אליו ושואלים לו על דבריו, היה מודיע לכל אחד ואחד כפי דעתו עד שיחזירוהו לדרך האמת, עד שנתקבצו אליו אלפים ורבבות והם אנשי בית אברהם, ושתל כלכם העיקר הגדול הזה, וחבר בו ספרים והודיעו ליצחק בנו, וישב יצחק בגרר מלמד ומזהיר, ויצחק הודיע ליעקב, ומינהו ללמד וישב מלמד ומחזיק כל הנלוים אליו, ויעקב אבינו למד בניו כולם והבדיל לוי ומינהו ראש והושיבו בישיבה ללמד דרך השם ולשמור מצות אברהם, עכ"ל.

הרי שאברהם אבינו ע"ה כבר חיבר ספרים בעניני היהדות, ושלחם כדי להפיץ ולהודיע על ידי כך שה' אל עולם.

בא וראה כמה גדול שכר המחזיר בתשובה

איתא בזוהר חדש פרשת לך (דף מב.) וז"ל:

ואמר ר' אבהו בא וראה כמה שכרו של אדם העושה לאחר לחזור בתשובה, מנא לך, ממה דכתיב (בראשית יד יח) "ומלכי צדק מלך שלם". תאני ר' חייא רבה בשעה שנשמת הצדיק המחזיר בתשובה לאחרים יוצא מן הגוף, מיכאל השר הגדול המקריב נפשות הצדיקים לפני בוראו [אינו ר"ל קרבן

דמים שנשפכים בישראל נשפכים על ידיו", אם תאמר אותם ע"ב אלף שנהרגו בגבעת בנימין מפני מה נהרגו, היו להם לסנהדרי גדולה שהניח משה ויהושע ופנחס בן אלעזר עמם, שיקשרו חבלים של ברזל במתניהם ויגביהו בגדיהם למעלה מארכובותיהם ויחזרו בכל עיירותיהם של ישראל.

יום אחד ללכיש, יום אחד לעגלון, יום אחד לחברון, יום אחד לבית אל, יום אחד לירושלים, וילמדו אותם דרך הארץ. הם לא עשו כן אלא כיון שנכנסו ישראל לארצם כל אחד רץ לכרמו ולזיתו, וכשעשו בגבעת בנימין דברים מכווערים ודברים שאינם ראויים יצא הקב"ה להחריב את כל עולם כולה, ונפלו מהם ע"ב אלף. ומי הרג אותם סנהדרי גדולה ופנחס עמם. וז"ל מדרש רבה (איכה ב ג; דף נב.) "וממקדשי תחלו באותו שעה קפצה קטיגוריא לפני כסא הכבוד אמרה לפניו רבון העולמים, איזה מהן נהרג על שמך, איזה מהן נפצע מוחו על שמך, איזה מהן נתן נפשו על שמך. עכ"ל המדרש.

והנה הב"ח (חלק ח"מ סימן ט) הקשה מדוע מימות שמואל הנביא עד עתה לא מצינו אחד מגדולי ישראל שקינא לעשות כמעשיו ולילך בדרכיו לסבב בכל שנה, גלגל, ומצפה, וכל ערי ישראל להדריכם. ובאמת יש לומר תירוץ על קושיא זו אבל קשה מאד לסמוך לעשות הלכה למעשה על תירוץ זה. **והיוצא** לנו על כל פנים מזה הוא שאם יש דרך לסבב גלגל, ומצפה, וכל ערי ישראל, להדריכם ולנהלם, ועל דרך זה לא יהיה שייך תירוץ הנ"ל [שהרי לא מנהיג ולא נביא אתה, ומי שמך לאיש ומי שלח עבורך, ומי קראך לבוא לכאן, אטו ראשי שבטי ישראל אתה, הלא גם לנו יש רב ומנהיג, ואין אנו צריכים לך], בודאי בלי שום ספק שרמי' עליו לסבב ולילך כדרך שעשה שמואל, כמו שאמר יחזקאל (ג יז) "צופה נתתיך", ונראה להלן מה שהבאנו מהחפץ חיים זצ"ל, דכל רב בישראל נקרא צופה, (המעתיק) וכל ישראל ערבים זה בזה, מכל שכן בדור היתום הזה לעת עתה בעוה"ר אשר נתקיים בכמה מקומות אזלת יד, ואמרו חכמינו ז"ל (סוטה מז:) נתמעטו התלמידים, ופירש"י (סנהדרין צו. ד"ה שיתמעטו התלמידים) תלמידים כאלו נתמעטו המחזיקים ידי ישראל להחזירן למוטב. ואם לא יעשה כן בודאי הוא עתיד ליתן את הדין עבור שהוא בכלל עצומים כל הרוגיה (משלי ז כו) [שדרשו ע"ז חז"ל (סוטה כב.)] הגיע להוראה ואינו מורה, כי עיני ראו ולא זר, לא פעם אחת ושתיים ושלש אלא פעמים אין מספר, שדברתי עם בני אדם כאלו עד שכמעט לא היה ניכר בהם שום צורות צלם ישראלי, ולבסוף כשנכנסתי עמהם בדברים דברי רכים וכבושים ורכים [כמו שצותה תורה (שמות יג) "ויצום אל בני ישראל פירש"י להנהיגם בנחת]. זלגו עיניהם דמעות ואמרו אוי לנו שמימינו לא עוררו אותנו על דברים כאלו. ומעתה נעשה ונשמע ומקבלים עלינו לעשות כל מה שתאמר אלינו, ואנו נותנים לך אלף תודות על שטרחת את עצמך להאיר עינינו ולהורות אותנו הדרך אשר נלך בה. עכ"ל.

יז

להדפיס דברי התוכחה - לשחר פני נדיבים שיתרמו ההוצאות - להדפיס לשלוח ולהפיץ הספרים

מי שניחן מן השמים בכח הכתיבה, החובה עליו לכתוב ולערוך הכל בכתב, ואם אין בידו ואפשרותו להוציא הוצאות על זה החיוב עליו לחזור על פתחי נדיבים לבקש עזר שיוכל להדפיס ולשלוח על פני חוצות, כמו שכתב הגה"ק רבי הלל מקאלאמאייע זי"ע וזה לשון קדשו:

ב

כמה עמל ויגיעה רבה חייבים להתייגע להשיב נפש ישראלי
התועה מן הדרך

בתוב בתורה (שמות כג ד) "כי תפגע שור אויבך או חמורו תועה
השם תשיבנו לו" וכתוב בפרשת תצא (דברים כב א) "לא
תראה את שור אחיך או את שיו נדחים והתעלמת מהם השב
תשיבם לאחריך". וכתב הרמב"ן שנדחים מורה שהרחיקו
לברוח. ומזה נוכל להתבונן, אם חסה התורה כל כך על ממונו
של ישראל אפילו על חמורו או שיו שתעה והרחיק מן הדרך,
והוצרך עמל רב להטותו הדרך, וכל שכן כמה צריך לרחם על
נפש הישראלי שתועה מן הדרך, אפילו אם יצטרך עמל רב
ולראות להשיבו אל הדרך האמת.

"**השב** תשיבם" דרשו רז"ל (ב"מ לא). "אפילו מאה פעמים",
וכמו כן בענינו אפילו צריך מאה יגיעות, עלינו לעסוק
בהם להטות צאן אובודות לידיעה הבורא ועבודתו. (שם).

בא

מאלה שה' נתן בלבם חכמה ותבונה והיה בכוחם להציל ההמון על
ידי הדרשה ברבים יתבקש נפשות האובדות
והנה נמצאים מבעלי תורה ויראי השם שד' נתן בלבם חכמה
ותבונה, והיה בכוחם לרפאות שבר עמנו, והחיוב
עליהם לקרא בגרון וכשופר להרים קולם, לדרוש ברבים
להציל ההמון ממים הזדונים, מאנשי רשע ממתעים וממדיחים
שלוחי דסט"א, ולהשריש בלבם אמונת השי"ת, ולחזק לבם
בצוק העתים, לחזקם ללימוד תורה הקדושה ולקיום המצוות,
ואם לא יעשו ככה יתבקש מהם נפשות האובדות, ועל זה רמז
הנביא (יחזקאל לד ב-ד) בן אדם הנבא וכו' את הנחלות לא
חזקתם וכו'. (שם).

בב

והודעת להם את הדרך - רוב החוטאים בזמננו (בזמן הח"ח) רק
תועים כשה אובד - מצוה רבה לרחם עליהם להשיבם לבעליהם
ובאמת אפילו החוטאים בזמננו מצוי ברובן שאינם להכעיס
ח"ו, רק תועים על ידי פושעים שמתעים אותם, והרי
הם כשה אובד שאינו יודע הדרך לשוב לבית בעליו, ומצוה
רבה לרחם על נפשות התועות להורותם הדרך הנכונה, וכמו
שכתוב (שמות יח כ) והודעת להם את הדרך אשר ילכו בה. (שם).

בג

גודל החיוב בזה מטעם לא תעמוד

והדבר דומה למי שרואה את חברו טובע בנהר או שאר סכנה
שמצוה להצילו ואסור לעמוד על דמו "לא תעמוד על
דם רעך" (ויקרא יט טז), ואם אין בכוחו להצילו בעצמו מחויב
לשכור אנשים להציל, ואם נתעצל בזה עובר בלאו דלא תעמוד
וכו' [כמו"ש בחו"מ סימן תכ"ו], או אם רואה לחבירו שנחלה
במחלה עצומה ומרוב חלישת דעתו רוצה לאכול דברים
הגורמים מיתתו בוודאי מחויב בכל כחו למנעו מזה, וכמו כן
כשאנו רואים אנשים שמרוב חלישת דעתם וגודל טרדתם
בהבלי הזמן נשתכח מהם תורת ה' וגודל חיוב קיום מצותיו
ועל ידי זה באים לעבור על דברים שיגרמו לכרות נפשם מארץ
החיים, בודאי אסור לנו להתעצל מלזרזם לקיים את דברי ד',
כדי שלא יחול עליהם חרון אף ד', כי הקב"ה מאריך אף אבל
לבסוף גבי דיליה. (שם).

ממש אלא שהוא מקרב אותם ומביאם בהיכל ה' ומספר שם
גודל זכותם] הוא יוצא ומקדים שלום לנשמתו של אותו צדיק,
שנאמר "ומלכי צדק" זה מיכאל ראש שומרי שערי צדק, "מלך
שלום" זה ירושלים של מעלה, "הוציא לחם ויין" שהקדים ויצא
לקראתו ואמר לו שלום בואך, עכ"ל. וגם בעולם הזה יזכה
שימשך עליו חוט של חסד עבור זה, וממילא ימצא חן בעיני
הכל כדאמרינן בתמיד (דף כח):

בד

החובה להזהיר את אחרים

פוק חזי מה שכתב בספר יסוד ושוורש העבודה (שער ז'
פ"ד) וז"ל:

ואין די להפקיע את עצמו בלבד בזהירות ההשגחי על עצמו,
אלא על הכלל כולו יצא להזהיר אחרים ג"כ, ואשרי חלקו
למי שמשדל לזכות הרבים בזה. עכ"ל.

ובספר חובת הלבבות (שער אהבת ד' פ"ו) וז"ל:

וכן מי שאינו מתקן אלא נפשו בלבד תהיה זכותו מעוטה, ומי
שמתקן נפשו ונפשות רבות תכפל זכותו כפי זכיות מי
שמתקן לאלקים, עכ"ל.

בה

ואמרינן בסנהדרין (דף צ"ט: [ועיי' ב"מ פה: סנהדרין יט:]) כל
המלמד בן חברו תורה מעלה עליו הכתוב כאלו
עשאו שנאמר (בראשית יב ה) "ואת הנפש אשר עשו בחרן"
איתא בזוהר חדש (ח"ב לד:): "כרוזא כריז בכל יומא זכאין אינון
דמשתדלין באורייתא ואינון דמוכיין להון לאחרינין
ואינון דמעבירין על מדותיהן". ובוה יקיים ג"כ הפסוק (דברים
ו ה) דואהבת את ה' אלהיך, שפירושו ג"כ שתאהב אותו על
בריותיו, כמדת אברהם אבינו שקירב את הבריות תחת כנפי
השכינה ולמדס דרך ה', כדאיתא בספרי וברמב"ם.

בי

ממה נובע החיוב על כל איש מישראל להציל את אחיו מלסור
מדרך ה' - היכן נצטוין על זה?

ראה מש"כ החפץ חיים הק' זי"ע: החובה להצלת נפשות
ישראל בזריזות - מואהבת את ה' אלקיך.

בתוב בתורה (דברים ו ה) ואהבת את ד' אלקיך, וכתוב הרמב"ם
(ספר המצוות עשין ג) שמצוה זו כוללת שנהיה קוראים
לבני אדם כולם, ולעבודתו יתעלה, ולהאמין בו, כמו שאם
תאהב איש אחד תספר בשבחיו ותרכה בהם ותקרא בני אדם
לאהוב אותו, כן כשתאהב אותו יתעלה באמת אתה קורא בלי
ספק הסכלים והפתאים לידיעת האמת אשר ידעתו.

איתא בספרי וז"ל: "ואהבת את ד' אלקיך, אהבהו על הבריות
כאברהם אביך שנאמר את הנפש אשר עשו בחרן".

הנך רואה בעליל שהזריזות איש את חברו לקיום דת ד',
הוא עצם המצוה של אהבת ד' שאנו קורין בכל יום
בבוקר ובערב.

והנה כהיום שנתרבה בעוונותינו הרבים מצד היצה"ר פרוצות
גדולות בכל עבר, והוא ממש כאש בוער, ורוצה לכלות
כל חלקה טובה, מצוה רבה שימצא בכל עיר כנגדה חבורה של
יראי ה' להחזיק הדת בכל נפשם.
(חומת הדת להח"ח צ"ל)